

Nebojša Pop-Tasić, Karin Komljanec

MEDUZA

Mestno gledališče ljubljansko, Čopova 14, 1000 Ljubljana, Slovenija
Hišna centrala **+386 (0)1 4258 222**
Tajništvo **+386 (0)1 4257 148**
Blagajna **+386 (0)1 2510 852**, odprto vsak delavnik od 12. do 18. ure
in uro pred predstavo, e-naslov **blagajna@mgl.si**
E-naslov **info@mgl.si**
Spletno mesto **www.mgl.si**

Barbara Hieng Samobor direktorica in umetniška vodja
Petra Bizjak direktoričina pomočnica – poslovna vodja
Janez Koleša direktoričin pomočnik za tehnične zadeve

Alenka Klabus Vesel dramaturginja in arhivarka
Eva Mahkovic dramaturginja in vodja mednarodnega oddelka
Petra Pogorevc dramaturginja in urednica Knjižnice MGL
Ira Ratej dramaturginja in vodja izobraževalnega programa
Maja Cerar, Martin Vrtačnik lektorja

Simona Belle vodja službe za odnose z javnostmi in trženja
tel. +386 (0)1 4258 222

Helena Štrukelj koordinatorka in planerka programa
tel. +386 (0)1 4440 309

Katarina Koprivnikar vodja projektov
tel. +386 (0)1 4258 222

Petra Setničar koordinatorka obiska
tel. +386 (0)1 4258 222

Urša Petelinček in **Rok Špacapan** blagajničarja in informatorja
tel. +386 (0)1 2510 852

Javni zavod Mestno gledališče ljubljansko, ustanoviteljica Mestna občina Ljubljana
Program gledališča financirata Ministrstvo za kulturo (iz proračuna Republike Slovenije) in MOL.

Svet Mestnega gledališča ljubljanskega

mag. Mojca Jan Zoran (predsednica), **Ira Ratej** (namestnica predsednice), **Alen Jelen, Špela Knol, Ksenija Sever**

Strokovni svet Mestnega gledališča ljubljanskega

prof. Tomaž Gubenšek, Darja Hlavka Godina, Tone Peršak, Eva Mahkovic, Matej Puc

Ustanoviteljica

Mestna občina
Ljubljana

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega

Letnik LXXIV, sezona 2023/2024, številka 8

Izdaja Mestno gledališče ljubljansko © 2023 Mestno gledališče ljubljansko

Za izdajatelja **Barbara Hieng Samobor** Urednice **Alenka Klabus Vesel, Eva Mahkovic, Petra Pogorevc, Ira Ratej**
To številko je uredila **Eva Mahkovic** Lektorica **Maja Cerar** Fotograf **Peter Giodani** Oblikovalka **Mojca Višnar**

Tisk **MatFormat**, naklada **200 izvodov. Ljubljana, Slovenija, december 2023**

Po 13. točki prvega odstavka 42. člena ZDDV-1 davek ni obračunan.

Nebojša Pop-Tasić, Karin Komljanec

MEDUZA

2023

Pošastna monodrama

Premiera 9. decembra 2023 na Mali sceni MGL

Avtorica uprizoritvene zamisli **KARIN KOMLJANEC**

Dramaturginja **EVA MAHKOVIC**

Scenografka in kostumografka **KATJA KOMLJANEC KORITNIK**

Oblikovalka giba **VERONIKA VALDÉS**

Avtor videa **JURE STUŠEK**

Avtorja glasbe **NEBOJŠA POP-TASIĆ, VALENTIN POP-TASIĆ**

Lektorica **MAJA CERAR**

Oblikovalec svetlobe **ANDREJ KOLEŽNIK**

Oblikovalec zvoka **GAŠPER ZIDANIČ**

Oblikovalka maske **ANJA BLAGONJA**

Avtorici ilustracij sta **Katja Komljanec Koritnik** in **Erika Ivanušič**.

Igra

KARIN KOMLJANEC

Vodja predstave **Jani Fister**

Tehnični vodja **Janez Koleša**

Vodja scenske izvedbe **Matej Sinjur**

Vodji tehnične ekipe **Boris Britovšek** in **Dimitrij Petek**

Tonska tehnika **Matija Zajc** in **Tomaž Božič**

Osvetljevalca **Aljoša Vizlar** in **Janez Vencelj**

Frizerke in maskerke **Anja Blagonja**, **Sara Dolinar** in **Katarina Morel Kobetič**

Garderoberki **Dijana Đogič** in **Sara Kozan**

Rekviziterka **Ana Johana Scholten**

Sceno so izdelali pod vodstvom mojstra **Vlada Janca** in kostume pod vodstvom mojstric **Irene Tomažin** in **Branke Spruk** v delavnicah MGL.

Eva Mahkovic

HIC SUNT DRACONES

Grška mitologija je po kotih naseljena s pošastmi. To so hibridna bitja, ponavadi sestavljena iz več živali, iz kombinacije človeka in živali, ali pa imajo (vizualno) človeško zgodovino in (več)živalsko sedanost. Pošasti (večinoma same, se pravi ne v skupnosti) bivajo na oddaljenih, osamljenih mestih: na pečinah, v barjih, v močvirjih, v podzemlju, v megličastih prostorih, kamor človek redko zaide nenamenoma (zato je tudi škoda, ki jo povzročijo pošasti, omejena). Večinoma so te pošasti ženskega spola. Ne premikajo se: živijo na obrobju sveta (*Hic sunt dracones*), dokler do njihovega doma ne pride kakšen junak na misli, se z njimi (pogosto brez predhodne provokacije s strani pošasti) spopade in jih ubije.

Nekatere pošasti so se kot pošasti že rodile, druge pa so spremenile obliko, ker so se nekako spozabile proti bogovom – kot Meduza iz naše predstave, ki jo je posilil Pozejdon, potem pa jo je Atena za kazen, ker se ji je to zgodilo v njenem svetišču, spremenila v stvor s čekani in kačami namesto las. Pošast Himera, ki ima levjo in kozjo (včasih še zmajavo) glavo, kozji trup in kačji rep, ki živi v Likiji in bruha ogenj, pa ima pošastnost na primer že v družini: njena mama je kraljica grških mitoloških pošasti Ehidna, napol kača, napol ženska, njen oče je pošast Tifon, ki prebiva v Tartaru, njen brat je troglavi pes Cerber, ki straži vhod v Had, njena sestra pa strupena večglava Hidra, znana po tem, da ji, če ji kdo odseka kačjo glavo, na istem mestu poženejo nove. Himeru ubije junak Belerofont: s hrbta božanskega konja Pegaza ji v žrelo zarine sulico s kepo svinca in Himera se zadavi s svincom, ki ga raztopi njen ognjeni dih. Himerino sestro Hidro doleti nič manj brutalna usoda: na misli dvanajstih del za kralja Evristeja jo ubije junak Heraklej: glavo, ki jo odseka, takoj osmоди z ognjem, da ne bi mogla zrasti nova. Ko je Hidra mrtva, Heraklej v njeno strupeno kri pomoči svoje puščice, da postanejo še bolj smrtonosne, in nadaljuje z dvanajstimi nalogami (umor Hidre je šele izziv številka dve). Himerina in Hidirina mati, kraljica pošasti Ehidna, ki je od pasu navzgor lepa nimfa (se pravi ima človeško telo), spodaj pa kača, je jezna na Zeusa, ker ta dovoli junakom, da ubijajo njene hčere. Poskuša z uporom (tudi sama ima pošastna orožja, strupena je in menda ima rada človeško meso), ampak potem Hera, Zevsova žena, nadnjo pošlje svojega ljubljencega, stookega Argosa, ki jo spečo ubije (še en motiv, ki se ponavlja: tudi junak Perzej pošast Meduzo ubije med spanjem).

Nekatere pošasti niso bile pošasti od vedno. Scila, šestglava pošast z dvanajstimi nogami, ki živi na skali v Kalabriji (nasproti nje na Siciliji prebiva soseda Karibda), je v Ovidijevi interpretaciji mita lepa ženska, v katero se zaljubi morski bog Glavk. Scila se za Glavka ne meni, zato pa se, ko gre Glavk po ljubezenski napoj za Scilo, vanj zaljubi čarovnica Kirka. Kirka je ljubosumna na Scilo in namesto ljubezenskega napoja zastrupi vodo, v kateri se Scila kopa. Scila se spremeni v pošast. Glavk iz prigode, ki jo je začel, odide nespremenjen in nepoškodovan, Scila pa je kar naenkrat popolnoma drugačno bitje: stvor, ki ga je groza lastnega telesa. (Poglejte si Rubensovo sliko, na kateri Scila iz vode beži pred Glavkom, ki jo praktično že drži za pas, obenem pa se sama že spreminja v luskinastega plazilca. Čisti *horror*, in tudi *body horror*.)

Scilina soseda Karibda, ki na drugi strani morja živi na manjši skali, je morska pošast. Trikrat na dan požre in izbruha ogromno količino vode, zaradi česar nastanejo vrtinci. Mornarji, ki plujejo med Kalabrijo in Sicilijo, se

morajo odločiti, ali tvegajo vrtnec ali srečanje s Scilo, ki (besna in prestrašena zaradi svoje nerazumljive nove identitete) kriči in išče žrtve na drugi strani morske ožine. Tudi Karibda ni bila vedno pošast: kot hči Pozejdona (!) in Gaje je imela včasih žensko podobo. Ko se je njen oče sprl z Zevsom in mu ukradel kos kopnega, tako da ga je s Karibdino pomočjo poplaval, Zevs ni kaznoval njega, ampak Karibdo: vrgel jo je na dno morja in jo spremenil v pošast, tako žejno, da vsak dan spije pol zaliva pred sabo.

Posebej tragična figura med pošastmi je Lamija, pol ženska, pol kača, kraljica Libije, ki je imela afero z Zevsom. Ko za afero izve Hera, pobije Lamijine otroke, Lamijo pa kaznuje z večno nespečnostjo. Lamija ne more več spati niti zapreti oči, žalost zaradi izgubljenih otrok pa iznakazi tudi njeno zunanjo podobo, postane grda in zlobna: kar je izgubila, poskuša (razumljivo) nadomestiti, zato krade in žre tuje otroke.

Ženskega spola so tudi harpije, erinije, kere, sirene, se pravi tudi pošasti (demoni), ki delujejo v kolektivu (kolektivne ženske pošasti so edine, ki so zares aktivne, edine, ki imajo kakšno agendo). Tako harpije kot sirene imajo lepe ženske obraze in dolge lase, vendar videz vara: harpije ugrabljajo otroke, kradejo in zastrupljajo hrano, prinašajo bolezni in lakoto, sirene potaplajo ladje. Kere so demoni smrti in noči, ki mrtvim junakom na bojiščih sesajo kri. Celo ptice stimfalide, strašljiva jata, ki žre človeško meso, so ženskega spola. Empuze zapeljujejo mlade fante, ki jih potem požrejo.

Verjetno je iz vsega tega jasno, kakšno grozljivo ženska figura v grški mitologiji predstavlja samo s svojim obstojem (kaj šele, če je na kakršen koli način aktivna). Ženskim pošastim je marsikaj skupno: nevaren je njihov pogled (Meduza, Lamija), glas (sirene), nevarna je njihova normalna želja po hrani, pijači, seksu, otrocih (Karibda, harpije, Lamija), nevarne so, če vse naredijo prav (Karibda), nevarne so, če zavrnejo (Scila), nevarne so, če samo so (Meduza). Vse so nevarne, če so lepe – če ta lepota prinaša kakršno koli moč, morajo čimprej postati grde.

Presečišče zgodb ženskih pošasti, ki se me emocionalno najbolj dotakne, je *samota*. Ženske pošasti so zaradi tega, ker so morale postati pošasti, popolnoma osamljene. Hidra in Himera živita v puščavi, Scila in Karibda ob morju, Meduza na otoku, kamor so jo odložili, da ne bi bila s svojim pogledom prenevarna in s svojim obstojem preveč moteča. *Jaz sem otok / jaz sem mrož / krava / prasica* (jaz sem lahko vse, za kar so rekli, da sem) Meduza v tekstu Nebojše Pop-Tasića na samotnem otoku, zadnjem prostoru svojega življenja, pove o sebi: nima več telesa, ker se je njeno telo že večkrat v celoti spremenilo. Ni več Atenina svečenica, ni več ženska, ampak (*body horror!*) bitje, ki ga sama ne prepozna, ne fizično ne karakternost. Njena identiteta se spoji s skalami, med katere je bila izgnana. Zato je pravzaprav vseeno, da jo čaka še prihod junaka Perzeja, ki ji bo med spanjem odsekal glavo (*Moja smrt je bila oh dramatična / oh veličastna / oh slikovita / ne spomnim se, spala sem*) in to glavo kot trofejo zlorabil kot simbol vsega, kar v življenju ni bila. Junaki od ženskih pošasti, ki so jih premagali, namreč radi pobirajo tudi trofeje: glavo s smrtonosnim pogledom, strupene puščice. Vrednost imajo le telesni deli, v katerih se je materializirala njihova jeza: čustvo, ki ga kot osebe niso imele časa in priložnosti reflektirati ali odživeti. Meduzi njene oči, ki druge spreminjajo v kamen, osebno niso prav nič pomagale, orožje je prišlo prepozno, potem ko ga ni več potrebovala: lahko jih samo ponudi v uporabo drugim.

SEZONA **2023/2024**

www.mgl.si
info@mgl.si
01 4258 222